TEXTKRITISK KOMMENTAR

TILL

AUGUST STRINDBERGS SAMLADE VERK, DEL 55

TAKLAGSÖL. SYNDABOCKEN. TVÅ BERÄTTELSER

av

Barbro Ståhle Sjönell

Kommentaren ingår som del av en akademisk avhandling
som för avläggande av filosofie doktorsexamen vid
Stockholms universitet kommer att offentligt försvaras i
universitetets hörsal 8, hus D, fredagen den 14 mars 1986,
kl. 10.00

Diss. Stockholm QU
1986

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/IA41547015_0023

Innehållsförteckning

Förkortningar och hänvisningar 1

TAKLAGSÖL

Textläget 1

Emendationer 2

Ändringar i första upplagan (Hvar 8 Dag) som införts i SV 2

Ändringar i första upplagan (Hvar 8 Dag) som ej införts i SV 3

Ändringar i andra upplagan (Bonniers 1907) 7

Beskrivning av originalmanuskriptet 7

Strindbergs ändringar i originalmanuskriptet 10

Blyertsändringar i originalmanuskriptet som enbart slagit igenom i andra upplagan (Bonniers 1907) 13

Förarbeten 14

Textens placering i originalmanuskriptet i förhållande till SV 17

SYNDABOCKEN

Textläget 22

Emendationer 23

Beskrivning av originalmanuskriptet 23

Strindbergs ändringar i originalmanuskriptet 25

Blyertsändringar i originalmanuskriptet av annan hand än Strindbergs 25

Beskrivning av avskriften 27

Ändringar i avskriften som införts i SV 29

Ändringar i avskriften som ej införts i SV 30

Strindbergs rättelser i avskriften 32

Ändringar i andra upplagan (Bonniers 1907) 33

Förarbeten 33

Textens placering i originalmanuskriptet och i avskriften i förhållande till SV 37

INSKJUTNING I TAKLAGSÖL

Textläget 42

Emendationer 42

Beskrivning av originalmanuskriptet 42

Förkortningar och hänvisningar

41:21 = sidan 41 rad 21
s = sida
r = rad
p = pagina
e = efter
f = före
str = struket
ä t = ändrat till
SV = August Strindbergs Samlade Verk
KB = Kungliga Biblioteket i Stockholm

TAKLAGSÖL

Textläget

Texten till Taklagsöl i del 55 av SV följer Strindbergs bevarade originalmanuskript. Ändringar i första upplagan införs i texten i enlighet med de textkritiska principer som följs i SV. När John Landquist gav ut texten i Samlade Skrifter 44, hade han inte tillgång till handskriften. Denna upplaga är således den första sedan andra upplagan 1907 som bygger på originalmanuskriptet.

Strindbergs bevarade originalmanuskript fungerade som tryckmanuskript till första upplagan av Taklagsöl. Berättelsen publicerades som följetongsbilaga i tidskriften Hvar 8 Dag 10 juni - 9 september 1906. Av ett numera förkommet brevkort från Strindberg till tidskriftens Stockholmskorrespondent Olof Rubenson daterat den 9 juni 1906, som citeras av John Landquist i Samlade Skrifter del 44 (s 206), framgår att Strindberg genomförde vissa ändringar i korrekturet till denna upplaga.

Även andra upplagan, en utgåva i bokform på Bonniers förlag (i samma volym som Syndabocken) som utkom under perioden 28 november - 4 december 1907 enligt Svensk Bokhandelstidning, bygger på originalmanuskriptet. Ett brev från Strindberg den 23 september 1907 till Karl Otto Bonnier (Bonniers förlagsarkiv) visar att Strindberg önskade läsa korrektur på bokupplagan. Det har inte gått att med säkerhet attribuera några ändringar i boktrycket till Strindberg, varför ingen hänsyn tagits till detta tryck vid etableringen av texten i SV.

Under Strindbergs livstid publicerades Taklagsöl på tyska under titeln "Richtfest". Efter förfrågan om bidrag från den österrikiska tidningen Neue Freie Presse gav Strindberg sin tyske översättare Emil Schering i uppdrag att förkorta novellen (brev

från Strindberg till Schering den 22 februari 1907). Schering föreslog ett avsnitt som motsvarar konservatorns första skärgårdssommar med hustru och barn (ss 30-40, 42). Av brevväxlingen framgår inte om bidraget verkligen infördes i Neue Freie Presse. I den tyska tidskriften Deutsche Rundschau 1910, häfte 12, publicerades genom Scherings försorg ett annat utdrag ur Taklagsöl, som endast innehöll ramberättelsen. Schering stod också för översättningen av Taklagsöl i August Strindbergs Werke, där novellen ingår i volym 3:5, som har titeln "Drei moderne Erzählungen" (Georg Müllers förlag, München och Leipzig, 1911).

En dansk översättning, "Syndebukken og Rejsegilde - to noveller", utkom 1908 i Köpenhamn på E. Jespersens förlag. Översättaren Richardt Jahn Nielsen hade genom brevförfrågan erhållit auktorisation för utgåvan av Strindberg (brev till Strindberg från Jahn Nielsen den 3, 10 och 15 juni 1908; KB).

Emendationer

Utgivaren har gjort följande emendationer (sid- och radhänvisningarna avser SV): tre tillägg av citationstecken (före "Ska" 41:21, före "Nej" 44:20 och före "Därför" 45:22) samt en strykning av citationstecken (efter "vardagskväll" 44:22).

Ändringar i första upplagan (Hvar 8 Dag) som införts i SV

Här redovisas de ändringar i första upplagan som enligt utgivarens bedömning införts i korrekturet av Strindberg. Dessutom presenteras så kallade nödvändiga ändringar gjorda av andra i samma upplaga. Undantag görs för nödvändiga ändringar av stavning och interpunktion.

I manuskriptet förekommer ett fragment ⌊ett ord⌋ av⌋, troligen hjälpverbet "ha" (p 63:11): bokstaven h, ett mellanrum, samt en figur som kan vara hälften av ett e. I första upplagan tolkas fragmentet som hade, medan andra upplagan återger det med formen ha. SV (37:22) följer tolkningen i första upplagan, vars form är anpassad efter den omgivande textens tempus.

Sid- och radhänvisningar ges till SV. Formen i första upplagan citeras först, därefter redovisas formen i originalmanuskriptet.

15:22 och måste sofva/ och sofva
19:9 äga förbindelse/ underhålla förbindelse
12 det/ han [om barnet]
24:17 kredit!/ kredit, aj!
26:8 härnerifrån deras/ härnerifrån ifrån deras
31:34 intendenten hade/ intendenten Axel hade
38:29 sig!"/ sig!
39:28 koppleri utförde/ koppleri eller horsbrott utförde
44:22 Champagne",/ Champagne,
52:26 gesällen slår/ gesällen slå
53:38 hade jag gått/ hade gått
55:5 upptäckte att han/ upptäckte att att han
58:9 honom! -/ honom! Hu! -
60:17 - Jag/ Jag
34 yttre/ yttrade

Ändringar i första upplagan (Hvar 8 Dag) som ej införts i SV

Förteckningen upptar normaliseringar och ändringar som utgivaren bedömt vara felläsningar.

I förhållande till originalmanuskriptet har sammanlagt ca 640 ändringar gjorts i Hvar 8 Dags utgåva, av vilka ett mindre antal redan redovisats i närmast föregående förteckning. Största delen av ändringarna återfinns i interpunktionen (ca 200), men åtskilliga ändringar gäller versaler (ca 120), typografiska detaljer (ca 30; bindestreck, spärrning etc.), stavningen (ca 60), ord- och böjningsformer (ca 130) samt ord och uttryck (ca 50).

Här redovisas ändringar av ord- och böjningsformer, ord och uttryck, nytt stycke, tankstreck och citationstecken. Slentrianmässiga normaliseringar av ord- och böjningsformer, som ej skall registreras i variantapparaten enligt anvisningarna i del 1 av SV, förtecknas ej.

Sid- och radhänvisningar görs till SV. Manuskriptformen citeras först, därefter formen i första upplagan.

9:11 talande ut/ talande ur
21 erinrade när/ erinrade mig när
10:7 förstod/ förstår
23 [löpande text]/ [nytt stycke vid:] Sedan jag
11:26 råd hålla/ råd att hålla

12:11 oändligt/ vänligt
20 icke/ inte
13:18 unkna/ murkna
14:35 elakt/ elak
15:21 Så/ Då
16:5 på dagen då jag var hemma/ då jag var hemma på dagen
9 timme/ timma
25 icke/ inte
17:9 eljes/ eljest
hade/ kunde
31 [nytt stycke vid:] På salsgolfvet/ [löpande text]
18:4 smältit/ smält
9 frågte/ frågade
10 svarte/ svarade
25 [löpande text] / [nytt stycke vid:] Då förstod
19:8 [löpande text] / [nytt stycke vid:] Öfverenskommelse
15 - Svaret/ Svaret
20:20 [löpande text] / [nytt stycke vid:] Det var
Uppkommen/ - Uppkommen
21:19 höra hur/ höra om hur
38 [nytt stycke vid:] Sorlet/ [löpande text]
22:5 quatre mains med/ quatre mains repertoar med
24:9 - "Har/ - Har
10 mig?" -/ mig? -
13 murrande/ morrande
14 blitt/ blifvit
24:22 jemför med/ jämför den med
28 min matsal/ en matsal
25:27 inlästa/ inlåsta
33 det/ detta
26:3 vara slump/ vara en slump
27:4 sjuke./ sjuke. -
11 han/ hon [om "stjärnan"]
28:27 pengar/ pänningar
29 ingom/ ingen
33 dam/ fru
29:24 ner/ ned
28 si/ så
36 Kongoflaggen/ Congoflaggan
han/ man
30:26 [löpande text] / [nytt stycke vid:] Skön var hon
31 färsk potatis/ färska potatis
34:2 eljes/ eljest

34:5 [nytt stycke vid:] Men mellan/ [löpande text]
35:9 ska/ skall
17 [nytt stycke vid:] På aftonen/ [löpande text]
36:28 lät utgå/ låtit utgå
37:2 "Det/ Det
mig."/ mig.
6 [nytt stycke vid:] Om aftonen/ [löpande text]
17 fingo/ finge
32 ljusa festdrägter/ sina fästdräkter
38:2 musiken. -/ musiken.
[löpande text] / [nytt stycke vid:] Så tystnade
15 [löpande text] / [nytt stycke vid:] Flickorna å sin
39:11 bli frågan/ bli fråga
13 sög/ såg
26 "Den/ Den
icke/ inte
40:5 familjen vampyr/ familjens vampyr
10 [nytt stycke vid:] Det värsta/ [löpande text]
23 hvilket/ hvilka
28 utan dock att/ utan att dock
31 [nytt stycke vid:] Därmed började/ [löpande text]
37 "gå/ gå
38 bruka"./ bruka.
41:6 höll med i allt/ höll med allt
22 henne!"/ henne!
29 inte/ icke
42:15 fixerade/ fixerande
43:26 [löpande text] / [nytt stycke vid:] Jag tog
34 [löpande text] / [nytt stycke vid:] Nej, jag
44:18 och den som/ och är den som
21 dem." -/ dem.
31 , att jag/ , och jag
45:25 [löpande text]/ [nytt stycke vid:] Det blef
- Det/ Det
26 - "Har/ - Har
35 [löpande text] / [nytt stycke vid:] Nu fick
ansigte/ ansikt
46:8 [löpande text] / [nytt stycke vid:] Nåväl, jag
12 lossnat/ lossat
15 förmå mig stiga/ förmå mig att stiga
22 rörde/ vände
47:3 knoppen/ knappen

47:12 Kristlig/ kristen
16 icke kan/ kan icke
37 är ju möjligt/ är det ju möjligt
48:6 sluta till/ sluta sig till
49:26 fjor/ fjol
27 [löpande text]/ [nytt stycke vid:] Jag gick
37 skapt/ skapad
50:4 [löpande text] / [nytt stycke vid:] Emellertid dagarne
5 fjor/ fjol
13 honom/ "honom"
51:4 litet för att/ litet att
52:12 lifkraft/ lifskraft
17 imperméables/ impermeabel
kautschu/ kautschuk
53:1 Ja/ Jo
23 myggen/ myggan
32 djäfvel/ djäfvul
54:1 han/ den [om "lögnen"]
22 hon/ han [om "mänskan"]
24 hufvet/ hufvudet
56:3 - En vän/ En vän
56:26 som egendom/ som sin egendom
lånat ut dem åt/ lånat ut dem till
35 hufvet/ hufvudet
57:37 - Jovisst!/ - "Jovisst!"
58:34 hvarann/ hvarandra
59:7 minns/ minnes
30 repliken/ repliker
37 kärast/ närmast
60:4 Men/ "Men"
9 så rysligt?/ så rysligt för?
61:6 Hjelp mig, Elisabeth!/ "Hjälp mig, Elisabeth!"
8 Hjelp mig!/"Hjälp mig!"
14 musik, blommor/ musik och blommor
22 tofvor/ tofver
32 [löpande text] / [nytt stycke vid:] Hela denna
62:14 [löpande text] / [nytt stycke vid:] Hans skrik
16 barnsängsqvinnans/ barnsängskvinnornas
32 Hvartill jag:/ Hvartill jag sade:
33 lidandet/ lidanden
63:11 [löpande text]/ [nytt stycke vid:] Han sträckte

Ändringar i andra upplagan (Bonniers 1907)

Ändringar i andra upplagan registreras eftersom Strindberg erhöll korrektur på den från Bonniers. Det är emellertid osäkert om han korrekturrättade upplagan, varför denna inte använts vid etableringen av texten i SV. I den följande förteckningen registreras ett urval av ändringar i andra upplagan som skulle kunna tillhöra Strindberg.

Andra upplagan innehåller färre korrumperingar (ca 570) av manuskripttexten än första upplagan. Texten i andra upplagan innehåller emellertid fler ändringar av Strindbergs ord- och böjningsformer, typografiska detaljer, versaler och stavning. Beträffande ord och uttryck samt interpunktion ligger dock Bonniers utgåva närmare originalmanuskriptet.

Sid- och radhänvisningar görs till SV. Manuskriptformerna citeras först, därefter formerna i andra upplagan.

22:1 kommer upp,/ kommer upp igen,
28:22 så att jag hvarken är/ så jag hvarken är
37 Var det enda skälet?/ Var detta skälet?
34:8 det kritiska och komiska/ det kritiska och det komiska
41:16 fullt utbildadt raseri/ fullt raseri
49:24 som en julle, till modrens/ som en julle intill moderns
54:18 hjernan förblir/ hjärnan efter döden förblir
62:18 utlöst ut ur stoftet/ utlöst ur stoftet
63:11 och somnade, som det såg ut/ och somnade, somnade, som det såg ut

Beskrivning av originalmanuskriptet

Strax efter att Strindberg avslutat Taklagsöl, vilket enligt Ockulta Dagboken skedde den 17 mars 1906, insände han manuskriptet till Hvar 8 Dag. Det var förmodligen i samband med korrekturläsningen Strindberg sedan återfick manuskriptet, ty redan den 22 juli samma år deponerade han det på Bonniers förlag i väntan på tryckning av bokupplagan. När även denna upplaga skulle korrekturläsas fick författaren igen sitt manuskript för att så småningom - osäkert är vid vilket tillfälle - skänka det till Erik Thyselius, en ungdomsvän sedan tiden på KB. Dennes dotter Stina Thyselius-Lundberg donerade originalmanuskrip-

tet till KB år 1960. Där förvaras det nu med signum Vf 196 c och accessionsnummer 1960/36.

I samband med att originalmanuskriptet donerades till KB gjorde dåvarande chefen för handskriftsavdelningen, Knut Pettersson, en beskrivning av manuskriptet, en förteckning över ett stort antal ändringar som Strindberg gjort i detta och en annan förteckning över mer betydande skiljaktigheter mellan manuskriptet och de olika upplagorna. Detta material finns tillgängligt på KB:s handskriftsavdelning.

Originalmanuskriptet till Taklagsöl består av 119 sidor paginerade i svit och ett försättsblad (ursprungligen ett folioark enligt Petterssons beskrivning) med titeln "Taklagsöl" understruken med våglinje. Manuskriptet, som har inbundits på KB, är i gott skick. Texten är skriven med mörklila bläck på Lessebo bikupa nr 2 22-22,5 x 18,5 cm (kvartoformat). Pettersson anger i sin beskrivning 22,5 x 19,5 cm; differensen kan bero på att bladen beskurits vid bindningen. Papperens vattenstämplar innehåller årtalen 1901 och 1903. Texten, som saknar marginal, är skriven på bladets ena sida. Strindberg har gjort ändringar i manuskriptet dels med bläck, dels med blyerts. Ca tio blyertsändringar - främst gällande kommateringen - som endast slagit igenom i Bonniers upplaga (1907) har troligen tillkommit på förlaget.

Svarta fingermärken visar att originalmanuskriptet fungerat som tryckmanuskript. Anteckningen "korpus", vilken anger den stilstorlek som användes vid tryckningen av bilagan till Hvar 8 Dag, vittnar om att manuskriptet användes vid sättningen på tidskriftsförlaget. Det förekommer även blyertsklamrar som säkerligen gjorts av sättaren på Hvar 8 Dags tryckeri, då de motsvarar ny rad eller ny sida i tidskriftsupplagan. Andra klamrar och snedstreck med sifferbeteckningar kan hänföras till sättningen av bokupplagan på Bonniers förlag.

På s 9 avbildas ett representativt manuskriptblad.

jag tyckte mig ~~[illegible]~~ känna huru ~~[illegible]~~ min 2 4.)
gosse längtade efter mig. Jag gissade genast på göm
stället och skulle gå till telefonen, då jag erinrade
att endast Rikstelefonen brukades <u>der</u>, och den egde
jag icke. Men då kom för mig att jag kunde få
begagna den hos grannen innunder mig, som med sin
familj befann sig på resa. Jag gick ner en trappa,
ringde, blef insläppt i herrns rum. Så befann jag
mig slutligen innanför dessa dörrar, hvilka jag gått
förbi i fyra års tid. Jag ringde genast opp, och
fick till svar att jag skulle vänta påringning;
den kunde dröja, ty det var sexton före mig. Otå-
lig af naturen öfverfölls jag dock af ett cyniskt lugn, ~~[illegible]~~
inför det oundvikliga, satte mig i herrns stol
och såg mig omkring, sedan jag dock förberedt
jungfrun på dröjsmålet. Dörrarne till våningen
stodo alla öppna, och jag kunde utan att spionera
få en blick öfver och in i alla rummen, ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ och såg att der låg ledsnadens spindelväfvar
öfver alltsammans. Utanför mig hade jag ju
hört hela detta åskstenslagets uppkomst - och utveck-

r 12 e "sexton": <u>samtal</u> tillagt med blyerts ovanför raden
r 17 e "öppna": ett kommatecken tillagt med blyerts
r 19 e "och": <u>jag</u> tillagt med blyerts ovanför raden

Strindbergs ändringar i originalmanuskriptet

1. Strykningar med bläck

Följande längre strykningar (fler än två ord i svit) med bläck av Strindberg i originalmanuskriptet kan bereda svårigheter vid läsningen av manuskriptet på mikrokort.

Sid- och radhänvisningar ges först till SV, därefter till originalmanuskriptet.

21:20/28:19 e "och," finns tre svårtolkade strykningar. Andra och tredje strykningen kan tolkas som hvarpå d och ty.

22:22/31:9 e "naturligt.": men Som inledning till ett lif af oregelbundna måltider kanske regimen är mindre god...

40:30/70:15 e "Tennisflickorna!": Då återstod endast att fly! Och jag packade

44:20/78:22 e "som": myggor och vägglöss

48:14/86:19 e "Fyff...": Skulle vara roligt se hur man är inuti

50:2/90:11 e "fem.": elle plus ett talgljus

61:5/114:10 e "usel!": Det är ni som gjort mig

2. Ändringar med blyerts

Strindberg har gjort följande blyertsändringar i originalmanuskriptet. Samtliga ändringar har slagit igenom i såväl Hvar 8 Dags som Bonniers text. Blyertsnoteringar som tillkommit vid sättningarna på förlagen registreras ej. Ändringarna är koncentrerade till p 1-92 i manuskriptet (med undantag för en ändring på p 118).

Sid- och radhänvisningar ges först till SV, därefter till originalmanuskriptet.

a. Tillägg av kommatecken

9:4/1:5 e "mantel"
9:7/1:9 e "föreställningar"
9:20/2:10 e "andra"
10:8/3:14 e "infernaliskt"
10:9/3:15 e "verksamt"
10:23/4:11 e "rock"
11:1/5:8 e "piedestal"
12:23/8:22 e "var"
12:29/9:8 e "hus"
13:34/11:20 e "obetänksamhet"
15:20/15:12 e "målade"
16:2/16:16 e "pianospel"

16:2/16:17 e "salen"
16:29/18:7 e "solkiga"
17:13/19:12 e "gått"
18:17/21:19 e "dagen"
19:16/23:20 e "fasa"
19:30/24:17 e "öppna"
20:16/26:6 e "larmande"
22:10/30:14 e "basstämma"
22:13/30:18 e "lejonrytande"
22:25/31:14 e "repertoar"
23:22/33:12 e "gardinerna"
23:25/33:15 e "emellertid"
26:19/40:3 e "förestållningar"
28:26/44:6 e "promoverad"
30:34/48:18 e "gjordt"
33:12/54:3 e "nalkades"
33:13/54:4 e "kutter"
33:32/55:7 e "ström"
55:8 e "missvisa"
33:37/55:13 e "tradition"
34:16/56:13 e "broder"
35:24/59:8 e "min"
35:36/60:1 e "aftonbordet"
36:6/60:12 e "glädje"
36:17/61:3 e "träden"
40:22/70:5 e "fram"
43:11/76:3 e "bok"
49:1/88:3 e "skada"
49:15/88:20 e "ner"
50:18/91:10 e "mig"
50:22/91:15 e "slägtingar"
63:1/118:9 e "nej"

b. Övriga ändringar

9:27/2:21 e "honom": redan tillagt
11:34/7:8 e "piedestalen": så att ä t och
11:35/7:8 e "statyn": började tillagt
e "började": vacklade ä t vackla
13:31/11:17 e "döda": kommatecken ä t semikolon
14:24/13:14 e "med": en tillagt
17:30/20:11 e "var": henne understr
17:32/20:14 e "vi": förr tillagt
17:38/20:21 e "fiske,": begagnade ä t begagnande
18:30/22:15 e "som": likna ä t liknar
19:12/23:15 e "om": jag ä t han
e "vore": skild från barnet ä t fremmande för mig
19:26/24:12 e "sexton": samtal tillagt
19:31/24:19 e "och": jag tillagt
20:17/26:8 e "svarta": töcknet tillagt
20:19/26:11 e "att": dra ett bloss ä t röka en cigarr
20:20/26:11 e "balen": utropstecken tillagt
21:2/27:18 e "och": ritar ä t skrifver
21:36/29:20 f "Hvilken": citationstecken tillagt
21:37/29:21 e "derin!": citationstecken tillagt
22:29/31:19 e "på": glacehinken ä t glaçehinken
22:30/31:19 e "som": ofta tillagt

23:20/33:9 e "taflor": kommatecken ä t semikolon
24:13/35:5 f "Det": klammer, som indikerar nytt stycke, tillagd
25:2/36:19 e "blefvo": ändock tillagt
26:3/39:5 e "icke": kunde ä t rådde
26:13/39:18 e "eller": Schweitz ä t Schweiz
26:14/39:19 e "ton...": Så ä t Derpå
27:10/41:11 e "der": den tillagt
29:34/46:12 e "vilja": fyra ä t skjuta
46:13 e "hund": kommatecken ä t semikolon
30:19/47:21 e "modren.": Sen var våren ä t Våren var sen
30:25/48:7 e "gaf": igen tillagt
30:37/48:21 e "rök": upp ur ä t ifrån
33:23/54:17 e "rösterna": derifrån str
33:30/55:5 e "endast": kunde ä t mägtade
34:20/56:18 e "han": ideligen tillagt
34:26/57:4 e "med": dem tillagt
57:5 e "det": var tillagt
35:9/58:9 e "följer": dessutom tillagt
35:23/59:7 e "att": höra bättre ä t lyssna
35:31/59:18 e "förödmjukelser,": rusk str
36:23/61:11 e "förlåtelse": för tillagt
e "oss": återbud ä t bud
37:18/63:6 e "stunden": kommen ä t inne!
37:33/64:4 e "hördes": Mendelssons ä t Mendelssohns
37:35/64:6 e "hvars": hustru ä t maka
64:7 e "åren": satt ä t var
37:37/64:8 f "Min": klammer, som indikerar nytt stycke, tillagd
38:18/65:12 e "under": spelet ä t kägelspelet
38:23/65:18 f "hur": citationstecken tillagt
e "sämjas": citationstecken tillagt
39:1/66:16 e "odrägliga": sysselsättning ä t sysselsättningen
39:12/67:8 e "var": i åldern tillagt
40:10/69:10 e "att": min tillagt
e "min": hustrun ä t hustru
e "icke": mer tillagt
40:13/69:14 e "jag": ensam str
40:15/69:17 e "deltaga": i spelet str
41:31/72:18 e "att": den farliga tillagt
43:28/77:4 e "få": till skänks tillagt
44:11/78:12 e "dem.": citationstecken tillagt

44:17/78:19 e "numera": kommatecken ä t semikolon
e "numera;": och str
44:18/78:19 e "är": uppfödd på hafvet och tillagt
44:29/79:10 e "mig,": och ä t men
44:37/79:21 e "till": en opinion ä t opinioner
45:10/80:13 e "stärkkjolar": som ä t hvilket
45:19/81:3 e "salen": punkt tillagd och som ä t Som
46:26/83:17 e "men": denna var tillagt
48:11/86:16 e "opereras": igen? tillagt
48:12/86:17 e "in": en gång till tillagt
48:17/86:22 e "började": åter tillagt
86:23 e "gå": igen str
48:27/87:11 e "lefde": som ni vet tillagt
e "år": som ni tillagt och str
49:28/89:16 e "i": altopparne ä t alarnes toppar
50:37/92:13 e "sig": kommatecken ä t semikolon
e "och": att tillagt

Blyertsändringar i originalmanuskriptet som enbart slagit igenom i andra upplagan (Bonniers 1907)

Följande blyertsändringar i originalmanuskriptet, som endast slagit igenom i andra upplagan, har troligen tillkommit på Bonniers förlag. De sex kommatecken som registreras nedan har samtliga, utom ett, likartat utseende (raka och långa) och huvudsakligen samma funktion (avskiljer huvudsatser från bisatser). Bokstaven s, som tillagts efter "ögat" (under d. Övriga ändringar), är inte karakteristisk för Strindbergs handstil.

Sid- och radhänvisningar ges först till SV, därefter till originalmanuskriptet.

a. Tillägg av kommatecken

17:6/19:3 e "hemma"
17:19/19:20 e "blåst"
18:4/21:5 e "Ibland"
23:13/32:21 e "med"
61:22/115:10 e "pannan"
61:23/115:10 e "svett"

b. Tillägg av semikolon

21:19/28:19 e "oförgängligt"

c. Kommatecken ändrat till semikolon

17:1/18:20 e "skönhet"
34:37/57:19 e "skildringar"

d. Övriga ändringar

18:30/22:15 e "fönstret,": det str
27:17/41:21 e "gröna": ögat ä t ögats

Förarbeten

Bland Strindbergs efterlämnade papper på KB finns ett 30-tal manuskriptblad som hör samman med Taklagsöl. Om man även medräknar sådana manuskriptblad som har enstaka motiviska eller idémässiga likheter med novellen kommer man upp till ett antal av cirka 50. Strindberg har i Taklagsöl kombinerat olika uppslag, som han arbetat med under en längre period. Några utkast bör ha tillkommit i direkt anslutning till författandet. I Nordiska museets deposition på KB av Strindbergs litterära och vetenskapliga kvarlåtenskap (SgNM) är manuskriptblad med anknytning till Taklagsöl fördelade på kartongerna 3, 4, 6, 9 och 27. Det rör sig om utkast till intrig, motiv eller tema, dramutkast och verkförteckningar där titeln ingår, men också om blad som endast innehåller en titelrubrik.

Försök att datera utkasten görs i min avhandling Strindbergs Taklagsöl - ett prosaexperiment (Stockholm, 1986) i kapitlet "Förarbeten". Där redovisas även förarbeten med lösare anknytning till berättelsen. Här förtecknas endast de som med större säkerhet kan knytas till Taklagsöl.

Som framgår av kommentaren i textvolymen uppgav Strindberg för Harriet Bosse, när han urskuldar sig för innehållet i Taklagsöl, att han först tänkt skildra "Gyllensköld och Guinchard sökande sina barn" (brev till Harriet Bosse den 26 juli 1906). Bland utkasten finns ett med rubriken "Det Förlorade Barnet" (3:22,37; utkastets sifferbeteckning avser kartong 3, omslag 22 och enhet 37). När Vilhelm Carlheim-Gyllensköld, som inventerade Strindbergs efterlämnade papper på uppdrag av arvingarna, registrerar detta utkast, antecknar han "Tydligen Jag C-G modell!" (SV 55, s 160). Ett par andra förarbeten, som har anteckningar med anknytning till Taklagsöl, kretsar också kring motivet med sökandet efter barnet:

3:22,19; folioblad Lessebo bikupa med rubriken "Qval-Hem".

Texten inleds med ett par rader som skisserar början av berättelsen: "Hos Advokaten. Telefon. - . [klammer] Hunden och Hästen - Döden - / Falkensteinmarsch - Sonen:/ Väntar telefon -."(Jfr SV 55, ss 9, 14, 19.) Längre ned bland uppslag som saknar relevans för Taklagsöl står även: "Grönskande Ön. Han söker barnet".

3:21,14; fem folioblad Manilla utan titelrubrik.

Det är ett dramautkast i fem akter, som handlar om en Herr X. som söker sitt barn, i staden per telefon och därefter på sommarstället. Namnet "Gyllensköld" förekommer ett par gånger skrivet med grekiska bokstäver (SV 55, s 164).

Sommaren 1904, som Strindberg tillbringade tillsammans med hustru och barn på Furusund, antecknar han den 14 juni i sin dagbok en spökhistoria om en svart fru som berättades på ön. I åtskilliga förarbeten, som i övrigt saknar samband med Taklagsöl, förekommer namnet "Svarta Frun". Ett utkast kan dock utan tvekan knytas till den spökhistoria som återges i novellen (jfr SV 55, ss 32, 45 f):

6:16,42; folioblad Lessebo bikupa med rubriken "Svarta Frun på Påskön".

Texten lyder bl a: "Midt i solskenet med två röda småflickor:/ Natten: vilda jagten: Svalorna på taket./ Barnet i sängen: framstupa i tillbedjan". I högerspalten efter klammer: "Badhuset. Carlsborg med Svalorna."

I Ockulta Dagboken antecknade Strindberg den 17 mars 1906 i samband med att han avslutade novellen: "I samma Berättelse (Taklagsöl) har jag i början berättat att han går till grannen och lånar telefon. Detta hände mig i fjol våras [...]". Motivet återfinns på ett manuskriptblad:

9:6,10: folioblad Manilla med rubriken "Uppslag".

Bland fem olika uppslag finns ett som lyder: "Han måste gå in till grannen och låna Rikstelefon. Derinne äro herrn och frun bortresta. Han får gå en och en half timme väntande. Allt hvad han ser och hör; både i den våningen, i sin egen våning bredvid, och inunder samt ute på gatan. Aktslut: han somnar i en stol; herrn kommer hem - och går; men möblerar om i rummet." (Jfr SV 55, ss 19 ff, 25, 161.)

Idén med att låta huvudpersonen ta del av grannarnas liv genom det som hörs från våningen under utvecklas i ett annat utkast:

3:21,24; folioblad Manilla med rubriken: "Han hyr ett rum i en Våning:/ Grannarne./ (Monodram.)".

Detta dramautkast motsvarar skildringen av grannarnas äktenskap i Taklagsöl (jfr SV 55, ss 19-23). Texten börjar: "Nygifta:/ Första Balen:/ Dagen efter:/ Valsen:/ Gäspningen:/ Skriken". De sista raderna lyder: "Fina middagar, Kortspel med herrar; Frun sitter i sängkammarn,/ Han läser högt för henne, men han tröttnar./ Den eviga tystnaden har inträdt".

Sedan Strindberg tillbringat en ny sommar på Furusund 1905 och förgäves sökt locka dit Harriet Bosse och dottern Anne-Marie, meddelade han dem i ett brev den 23 juli att han "kanske skrifver en vacker bok om denna séjour" (SV 55, s 163). Ett bevarat utkast innehåller anteckningar från sommaren 1905, vilken gav stoff åt konservatorns ensamma skärgårdsvistelse i novellen:

6:16,40; folioblad Manilla med rubriken "Ön".

Här återfinner man en motsvarighet till konservatorns förberedelser för de sinas ankomst: "Glasbitarne./ Gungan målas./ Bron" och besvikelsen när de aldrig anlände: "Har aldrig trott de skulle komma, men måste tro. Får nu vid afskedet intrycket att de bott här hela sommaren." (Jfr SV 55, s 48 ff.)

Flera förarbeten har namnet "Scheol" - hebréernas benämning på dödsriket - i rubriken. De flesta har anknytning till Taklagsöl:

3:12,4; folioblad Lessebo bikupa 1901 med rubriken "Scheol".

Utkastet är relativt kort och kan jämföras med skildringen av husbygget i novellen (jfr SV 55, s 17 f). I vänsterspalten står bl a: "Huset bygges" och de sista raderna lyder: "Sommarn syns ljuset icke - endast Vintern./ Halmen på jorden ser ut som solsken i mulet väder./ Glasbitarne i landen ge solar och stjernor."

3:12,7; folioblad Manilla med rubriken "Scheol./ (Gentagelsen.)".

Texten är indelad i "Scène: I" till "IX". Vid "Scène V" står: "Minnet reproducerar genom en Grafofon -".

3:12,6; folioblad Manilla med rubriken "Scheol:/ På Andra Sidan".

Bredvid rubriken återfinns raden: "Ryttaren, hunden och damerna" (jfr SV 55, s 14), varpå följer anteckningar som kan uppfattas som en skiss till ramen i Taklagsöl: "Först alla banaliteter. Fonografen: Falkensteinmarsch, Nachtigalrekord./ Utlösningen, allvarlig. Minnena släckas, men så småningom./ Sedan förklaring på lifvet." Sista raden ger en terminus post quem vid dateringen av utkastet: "Hösten 1905. Gipsen från taket; på nya täcket".

3:12,2; folioblad (omslag) Manilla med rubriken "Scheol" mitt på sidan.

Manusbladet avbildas på s 18. Detta utkast och de tre följande (6:16,43, 6:16,38 och 9:7,45), som också avfotograferats, bör ha tillkommit i nära anslutning till författandet av Taklagsöl.

6:16,43; folioblad Manilla med rubriken "Konsten att dö".

Manusbladet avbildas på s 19. På r 4 finns en kraftig överrankning. Underliggande text har ej varit möjlig att tolka. På r 12 står under överstrykningen: "nu åter". Klammern framför r 2 nedifrån är gjord med blå färgpenna.

6:16,38; folioblad Lessebo bikupa 1903 utan rubrik.

Manusbladet avbildas på s 20. Understrykningarna samt klammern är gjorda med blå färgpenna.

9:7,45; halvt folioblad Manilla utan rubrik.

Manusbladet avbildas på s 21. På r 3 i vänsterspalt står under överstrykningen med grekiska bokstäver troligen "Norlings tafla". I högerspalt på r 1 står med grekiska bokstäver "panta rhei".

Anteckningar om uppslag, som kommer igen i motiv i Taklagsöl, står också att finna på följande manuskriptblad: 3:12,5, 3:21,12, 4:27,5, 6:3,3, 9:5,33, 9:5,46 och 9:5,48.

Några verkförteckningar innehåller novellens titel eller någon annan titel med stark anknytning till berättelsen:

3:1,10; folioblad Manilla utan rubrik.

I förteckningen uppräknas femton titlar, bl a "Gröna Ögat" och "Scheol". Den förra titeln följs omedelbart av texten "Thaulow Edvard Brandes" skriven med grekiska bokstäver inom parentes.

3:1,17; folioblad Manilla med rubriken "Kammarspel".

Bland sexton titlar, varav tre överstrukna, förekommer "Taklagsöl".

3:1,21; kvartoblad Manilla med rubriken "Kammar-Spel".

Bland åtta titlar återfinns "Det Gröna Ögat = Taklagsöl".

Tre blad innehåller endast en titelrubrik.

3:11,2; kvartoblad Lessebo post med rubriken "Det Gröna Ögat./ [Taklagsöl.]".

3:11,3; kvartoblad Lessebo post med rubriken "Det Gröna Ögat".

Därunder står med grekiska bokstäver "Winroth, Thaulow - Bn". Det sista kan också utläsas "Br" [= Brandes].

27:6,19; folioblad Lessebo bikupa 1903 med rubriken "Taklagsöl".

Textens placering i originalmanuskriptet i förhållande till SV

Denna nyckel visar hur man skall hitta i manuskriptets text med utgångspunkt från sidorna i SV. Texten på s 9 i SV börjar på p 1 i manuskriptet, texten på s 12 i SV börjar på p 7 i manuskriptet osv.

Sidorna i SV	motsvaras i ms av	SV	ms
9	1	39	66
12	7	42	73
15	14	45	80
18	21	48	86
21	27	51	92
24	34	54	98
27	39	57	105
30	46	60	112
33	53	63	118
36	60		

3:12,2

Damerna, Ryttaren och Hunden:

Uppgrundandet, Fallensteinmarsch: I hemmet, utsigten, Fienden.

Tid och Rum:

Det förflutna försiggår omigen men nu.

Hos Grannen inunder - telefon efter Barnet -

Våningen -

Täckholmen -

Scheol.

Klostret att dö.

Spökerierna. –

Kuttern kommer – Fångrofen. –

Landstigningen. – Släktingarna. – {Han hade fruktat hans släktingar. –

Invasionen. – Väninnan. –

Böder, noter, Societeten. –

Tennis. – {Aftonsammankomst – Barnet är gjutet skriken;

Ensamheten bågar –

Väninnans fylla. – { Sonens fylla.

Väninnan flyttar in. –

Stormnatten. – Ompolariseringen: alla hennes tycken förändras. –

Flykten

Äldre Brodern.

Han vaknar. – byggt. flaggan – Teosofinnan. =

Samtal. –

Därpå Forts.: Återseendet. (Tirskholmen.)

Sans. Om Döden och slutet.

Forts. Andras Historier. –

{Möbeltyget. Figurerna. –

På andra sidan: föreställningen om ett bättre;

6:16,38 20

På sängkanten, operand.

Maten. Sällskapet: Presidenterna.

Talen, periodicitet. Mellanbackt.

Hans tal 2 6: Februari.

Damerna, hundar; hästen –

Grafofonen – Falkensteinmarsch –

Husbygget midt emot.

Furusund.

Söndagsmorgonen, Penningbyarne.

<u>Gröna Fjärilen</u>

Tre minuter..

Barnet sökes..

Rikstelefon –.

Våningen –.

Täcktholmen –.

Tamburen.. – <u>Isskåpet</u> ..

Gunger på sig själf ... <u>menska</u> jägt?

Ungdomen.

Tegelkaken: Isskåpet =

<u>Äggsamlingen</u>. =

<u>Jägaren</u> <u>Slagtaren</u>;

Renässans

antik: Fädrens missgerningar;

Inferno: Hildes Tantens =

Babel =

Stången med <u>Kransen</u>:

Taklagsölet..

Slutet..

(Texten är något förminskad.)

9:7,45

Vill icke se barnet –

~~Det bättre lifvet~~. –

~~κοσμικης ταφης~~. –

~~Vinbergs fisk~~. – | Πάντα ρεῖ.
alltings föränderlighet.

Soffans tyg – | Sinnenas skärpa –

Handduken droppar. | Gröna ögat.

"Hjelp mig!" | På andra stranden uppslagne de, om de knäckta vilja sjö- lita

Kransarne på taket –

Slumrande? | ~~Fullsloppan~~: Cigarretterna.

Le Charme.

Affärerna: Testamentet.

Rummet befolkas: Försoning med alla

nu vill jag sofva – det är grönt ute. [fränderna –

SYNDABOCKEN

Textläget

Texten till Syndabocken i del 55 av SV följer Strindbergs bevarade originalmanuskript. I en avskrift, som Strindberg lät göra av detta manuskript, företog han ett antal ändringar. Dessa ändringar införs i texten i enlighet med de textkritiska principer som följs i SV. John Landquist hade tillgång till originalmanuskriptet, men kände inte till avskriften, när han gav ut Syndabocken i Samlade Skrifter del 44.

Syndabocken publicerades första gången i Idun 1907: berättelsen gick som följetong från nummer 1 den 3 januari till och med nummer 18 den 2 maj detta år. Originalmanuskriptet användes vid tryckningen. Det finns ingenting som tyder på att Strindberg skulle ha läst korrektur på texten till denna upplaga.

Andra upplagan av Syndabocken publicerades av Bonniers förlag (i samma volym som Taklagsöl) i veckan 28 november - 4 december 1907. Denna utgåva bygger på avskriften. Ett brev från Strindberg den 23 september 1907 till Karl Otto Bonnier (Bonniers förlagsarkiv) visar att Strindberg önskade läsa korrektur på boktrycket. Samma dag finns ett löfte från Bonnier att korrektur skall översändas (brev i kopieboken, Bonniers förlagsarkiv). Eftersom det ändå inte varit möjligt att med säkerhet attribuera några ändringar i bokupplagan till Strindberg, har ingen hänsyn tagits till detta tryck vid etableringen av texten i SV.

Syndabocken översattes både till danska och tyska under Strindbergs livstid. Richardt Jahn Nielsen erhöll Strindbergs auktorisation för översättning av berättelsen (brev till Strindberg från Jahn Nielsen den 3, 10 och 15 juni 1908, KB) och 1908 utkom "Syndebukken og Rejsegilde - to noveller" på E. Jespersens förlag i Köpenhamn. Emil Schering utförde en tysk översättning som publicerades i Berlintidningen Vossische Zeitung. "Der Sündenbock" gick där som följetong mellan den 27 februari och 21 mars 1910. Scherings översättning ingår även i volym 3:5 av August Strindberg Werke (Georg Müllers förlag, München och Leipzig, 1911) under samlingstiteln "Drei moderne Erzählungen".

Emendationer

Följande emendationer har företagits av utgivaren (sid- och radhänvisningarna avser SV): städadt är ändrat till städad (118:19) och jemnt är ändrat till jämt (142:34).

Beskrivning av originalmanuskriptet

Samma dag som Strindberg avslutade Syndabocken, den 6 juni 1906, sände han originalmanuskriptet till Iduns redaktör Johan Nordling. Efter tryckningen blev handskriften kvar hos Nordling. Hösten 1913 ebjöd denne Karl Otto Bonnier att köpa den (brev från Nordling till Bonnier 29/9 1913, KB) och en transaktion kom till stånd (brev från Nordling till John Landquist 27/3 1917, KB). Manuskriptet finns nu i Bonniers förlagsarkiv.

Originalmanuskriptet består av 171 sidor paginerade i svit med ett trasigt försättsblad. Endast en del av titeln på försättsbladet återstår: "bocken/ Berättelse/ af/ August Strindberg". Resten av manuskriptet är i gott skick. Texten är skriven utan marginal på Lessebo bikupa nr 2, 22,5 x 18,5 cm (i kvartoformat). Strindberg har i texten, som endast täcker bladets ena sida, använt mörklila bläck. Papperens vattenmärken innehåller årtalen 1901 (endast p 118-120) och 1903. På p 134 är de två nedersta raderna bortklippta och sedan åter fastklistrade.

Ändringar av Strindberg i manuskriptet är gjorda dels med bläck, dels med blåpenna. Ändringarna med bläck är ibland gjorda med ett tunnare stift än det han normalt använde i den löpande utskriften. Det gäller t ex rättningar av den felaktigt skrivna namnformen Lobitz (på drygt 30 ställen), som han ändrat till Libotz. Formen "Lobitz" kvarstår dock okorrigerad på ytterligare 18 ställen.

Någon annan än Strindberg, troligen en person på förlaget, har gjort ändringar med blyerts. Svarta fingeravtryck och klamrar med blåpenna och blyerts, som på några ställen markerar nytt följetongsavsnitt i Idun, vittnar om att originalmanuskriptet använts vid sättningen av tidskriftsupplagan.

På s 24 avbildas ett representativt manuskriptblad.

yttring af logiska egoism stålsatte ~~Libotz~~ Libotz några (5)
dagar, ty det var för mycket, äfven för honom.
I samma väfva måste han ta hand om fadren,
som gjort konkurs, var sjuk och icke kunde få
komma på fattigvården, både derför att han var så
hatad och derför att han egde ~~tre~~ burgna slägtingar.
Han fördes till stadens sjukhem, der Libotz fick un-
derhålla honom på andra klass. Då tyckte Notarien
att han gjort sin skyldighet, och kunde slippa borgen
åt brodern, men andra tyckte icke så. Askanius, kom
också fram till ~~Libotz~~ Libotz vid middagsbordet och hviskade:
“att lemna sin egen bror i sticket, det är inte vackert.”
– Jag har icke satt honom i sticket! svarade ~~Libotz~~ Libotz un-
dergifvet.
[– Joo, han får lida för andras vårdslösa uppförande.
Der var lögntornet igen, byggdt på en lögn och som
icke kunde rifvas. ~~Libotz~~ Libotz satt och sög på det, ~~teg~~ teg,
och gick hem. Der fann han ett bref från brodern,
i hvilket ~~brodern~~ denne skildrade hvad han fått lida för ho-
nom. Grefven hade sålunda förlorat en process, der ~~Libotz~~ Li-
~~botz~~ botz fört kärandens talan. Då hade ordet bränvins-
advokat fallit, och när förvaltaren förklarat att det
var hans bror, slog hatet ut åt sidan. Kom så tid-
ningen med fylleri-målet, och grefven stack bladet

r 3 e "samma": väfva ä t vefva med blyerts
r 15 f "- Joo": en klammer i blyerts tillagd

Strindbergs ändringar i originalmanuskriptet

1. Strykningar med bläck

Följande längre strykningar (fler än två ord i svit), som Strindberg gjort med bläck i originalmanuskriptet, kan vara svåra att avläsa på mikrokort.

Sid- och radhänvisningar ges först till SV, därefter till originalmanuskriptet.

70:13/8:1 e "ondt.": Hvarken värdinnan satte eller värden syntes

95:25/57:13 e "pannan -": Men det blef

117:35/99:16 e "sjunde": gå i kyrkan

143:8/147:3 e "hade": Det var hans sätt att hålla hennes mod oppe

150:35/161:13 e "stulen,": och sen dess

151:14/162:6 e "kredit.,": men fick icke betaldt

2. Strykningar med blåpenna

Följande strykningar med blåpenna har gjorts av Strindberg i originalmanuskriptet. De har alla slagit igenom i avskriften och i första upplagan.

Sid- och radhänvisningar ges först till SV, därefter till originalmanuskriptet.

73:11/13:17 e "X-torpa gård;": hans yngre bror, ja, uppgifterna vexla, artist, misslyckad och så vidare.

76:21/20:2 e "meditera.": han på knä och bad Gud att få dö. Men det fick han icke (ordet "meditera" ingår egentligen som sista ord i ett tillägg e "upp på berget")

90:6/46:18 e "säskilt...": Nu hade han fått spåret på vägen till en qvinna, och han köpte satte upp en trapez han hade i garderoben, för att "göra konster

99:22/65:7 e "natur,": i lära och lefverne

100:3/66:3 e "ju": superfosfat

Blyertsändringar i originalmanuskriptet av annan hand än Strindbergs

I originalmanuskriptet förekommer ett 30-tal ändringar med blyerts. Såväl pikturen som ändringarnas karaktär tyder på

att det är någon annan än Strindberg - troligen en person på Iduns förlag - som gjort ingreppen. Endast de ändringar som kan betecknas som nödvändiga har accepterats i SV. Samtliga ändringar har slagit igenom i avskriften och i första upplagan.

Originalmanuskriptet blev kvar hos Idun och belägg saknas för att Strindberg skulle ha läst korrektur på tidskriftstexten. Om han tagit del av dessa ändringar, sker detta alltså förmodligen först sedan de inlemmats i avskriften. I alla händelser gör han inga justeringar i avskriften för att återställa den ursprungliga texten på dessa ställen.

Klamrar och andra markeringar som tillkommit vid sättningen registreras ej. Sid- och radhänvisningar ges först till SV, därefter till originalmanuskriptet.

1. Ändringar som accepterats i SV

67:4/1:4 e "och": tidigare tillagt och e "ned" likaså str
86:28/39:21 e "som": icke str
92:14/51:2 e "att": saken ä t skaffa
102:1/69:16 e "när": här den ä t den här
105:17/75:15 f "Joo": tankstreck tillagt
111:20/87:11 f "anskri": en ä t ett
116:32/97:15 e "hafven": i ä t I

Dessutom är stavningen Czaren ä t tsaren (68:38/5:4 och 70:5/7:15) och stavningen väfva ä t vefva (105:6/75:3 och 146:32/153:19).

2. Ändringar som inte accepterats i SV

68:1/3:1 e "låg": envånings tillagt och e "hus,": i en våning str
68:7/3:9 e "andra-klassig": kommatecken str
69:18/6:5 e "ord"": kommatecken tillagt
69:29/6:19 e "Askanius": kommatecken ä t semikolon
74:32/16:16 e "honom": kommatecken tillagt
74:36/16:22 e "honom": bli ä t till
75:23/18:3 e "annars": tror ä t tro
80:23/28:2 e "landsbygden": milar ä t miltals
88:25/43:19 e "honom i": sitt ä t hans
90:31/48:5 e "Konfidensen": kommatecken och som tillagt
91:3/48:15 e "får jag lof": kommatecken str

91:16/49:6 e "det-är-så-": förbannadt str
95:17/57:3 e "ner,": röcks ä t rycktes
111:38/88:10 e "han": att tillagt
131:2/123:22 e "när": i hvarje ansigte han läste ogillande
ä t han läste ogillande i hvarje ansigte
133:24/128:17 e "behofvet": att tillagt
153:4/165:11 e "par": milar ä t mil
155:23/170:5 e "är": d-t ä t tusan så

Beskrivning av avskriften

Strindberg fick sommaren 1906 löfte av Bonniers att Syndabocken skulle ges ut i bokform efter det att berättelsen gått som följetong i Idun. Originalmanuskriptet var emellertid inte tillgängligt, eftersom tidskriftsförlaget planerade tryckning till hösten eller nyåret 1907. Därför lät Strindberg göra en avskrift att deponeras hos Bonniers i avvaktan på att följetongen publicerades. Det gav honom också möjlighet att få ut ett förskott från bokförlaget. Vem som gjorde avskriften är inte känt.

Efter tryckningen hos Bonniers återbördades avskriften till författaren. Nu förvaras den på KB i en låda med avskrifter under signum: Sg osign. 6.

Avskriften består av 90 maskinskrivna sidor paginerade i svit utan försättsblad eller titel. Texten är skriven med marginal på papperets ena sida på Lessebo bikupa nr 1 i folioformat 36,5 x 22,3 cm. Papperens vattenstämpel innehåller årtalet 1906. Strindberg har gjort ändringar med blå och brun penna. Även ändringar med blyerts förekommer. Några av dessa kan ha införts av Strindberg, de övriga - främst ändringar av kommatecken - tillhör förmodligen avskrivaren. Ett mindre antal rättelser med blyerts i texten har troligen också gjorts av avskrivaren. De har tillkommit genom korrigering i maskinskriften, där det rättade skrivtecknet (bokstaven, kommatecknet osv) har utformats så att det skall likna skrivmaskinstyperna. Svarta fingermärken samt klamrar med sifferbeteckningar och bockar vittnar om att avskriften använts vid sättningen på Bonniers. Manuskriptet är i gott skick.

En representativ sida i avskriften avbildas på s 28.

- Var källarmästarn vid godt humör? (Det brukade han aldrig vara.)

- Han knorrade ju som vanligt - men han är snäll ändå i grund och botten. (Detta ordet snäll begagnades oftast af Karin, emedan hon visste att hon sjelf ansågs som snäll.) Men hvar var Du i går afton?

- Jag satt hemma och skref, för att kunna vara ledig i dag, kära barn. - Nej si en sån stor fogel, det är visst en glada.

- Inte finns det glador här i trakten, inte.

- Jo, det tror jag bestämdt, och det måste vara en glada för han har klufven stjert.

- Tror Du inte det kan vara en ormvråk, för han skriker så på det sättet?

- Kanske det, men ormvråken har inte klufven stjert.

- Men sädsärlan der på gärsgården har också klufven stjert.

- Kåss ja, det har jag inte tänkt på, men det står så i Berlins naturlära, inte vet ja, men Du har så rätt Karin lilla.

Så var gladan förstörd; endast skodonens och klädernas ljud hördes under den raska gången. Libotz tuggade torrt, kände tomhet i hufvet, kastade blickar utåt åkrarne för att hitta något att tala om, medan han plågades invertes af en process, som han dock icke ville tala om.

Efter att han en lång stund hade gräft i handlingarne, fann Karin tystnaden opassande, och började känna det genant.

- Säg något Edvard! det är så hemskt när Du tiger.

Libotz släppte vittnesmålen ur hufvet, men kom af sig, och i sin nöd säger han det han aldrig borde ha sagt, nemligen:

- Hva ska jag säga då?

Det var bankruttförklaringen, vantarne i bordet, och tråden var klippt. Två frammande personer gingo bredvid hvarann och tänkte, tänkte öfver hvarandra öfver deras förhållande, öfver orsaken till tystnaden. Och strax blef det frammande förvandladt till fiendtligt. De kände sig trolösa mot hvarandra, som kunde gå och tänka tyst utan att säga ut hvad de tänkte, och ju längre de tego, dess värre blef det. I sin förtviflan grep Libotz en vext från renen, och utbrast med lyckadt intresse:

r 18 e "gladan": förstörd ä t förtärd med blåpenna
r 22 e "ville": tala om ä t vidröra med blåpenna
(Texten är något förminskad.)

Ändringar i avskriften som införts i SV

1. Ändringar av Strindberg

Av pikturen att döma torde samtliga ingrepp i avskriften med blå och brun penna härstamma från Strindberg. Han har dels rättat felaktigheter i utskriften, dels ändrat i den maskinskrivna texten i förhållande till sin egen text. Blåpenna förekommer på ss 8-30 och 40-76, brunpenna på ss 32-37 och 79-89. Här registreras endast de ändringar Strindberg gjort i förhållande till originalmanuskriptet.

Två av ingreppen med blyerts är av den karaktären att de också kan härröra från Strindberg, även om det inte går att utläsa av pikturen. Samtliga ändringar slår igenom i bokupplagan.

Sid- och radhänvisningar ges först till SV, därefter till avskriften.

74:15/8:6 e "Han": måste understr
81:16/15:3 e "är": de tillagt
97:2/30:23 e "att": han understr
98:25/32:7 e "med": sitt str
98:35/32:17 e "saga": punkt ä t kommatecken
101:1/34:21 e "sig": en understr
103:18/37:1 e "inte": tre punkter tillagda (med blyerts)
107:4/40:22 e "ville": tala om ä t vidröra
130:4/63:35 e "orätt.": Fiskalen fann Libotz ä t Libotz fann Fiskalen
142:25/76:26 e "deras": eget tillagt
145:15/79:12 f "Öfverklassen": citationstecken tillagt
145:18/79:15 e "nonsens.": citationstecken tillagt
154:20/88:22 e "mottagande,": men ä t dock (med blyerts)
155:12/89:15 e "osams,": bara talet kom på Dig, så blefvo de vänner igen. ä t så blefvo de vänner igen, bara talet kom på Dig.

2. Ändringar av avskrivaren

Avskrivaren har gjort ett antal nödvändiga ändringar i förhållande till originalmanuskriptet redan vid utskriften på maskin. Dessutom har ett par nödvändiga ändringar med blyerts införts. Alla dessa ingrepp slår igenom i bokupplagan. Avskrivaren har också ändrat den felaktiga namnformen Lobitz till Libotz på de

ställen där Strindberg glömt korrigera (jfr ovan s 23). Här redovisas inte denna namnformsändring, inte heller ändringar av stavning och interpunktion.

Sid- och radhänvisningar ges till SV. Formen i avskriften citeras först, därefter redovisas formen i originalmanuskriptet.

69:20 han/ ha
30 "Är/ Är
74:37 menniskor/ menniskan
79:26 skuldfordringsmål/ skuldfodringsmål (med blyerts)
91:30 tidningarne/ tidningare
95:4 ett/ att
99:11 svafvelsjö..."/ svafvelsjö... (med blyerts)
102:12 han hade icke/ han icke
116:20 Edvard/ Edvad
132:32 hade/ sade
135:4 beredd/ bredd
143:19 Askanius/ Askanius'

Ändringar i avskriften som ej införts i SV

Avskrivaren har gjort ett antal felläsningar och normaliseringar som sedan slår igenom i bokupplagan. En del av ändringarna föreligger redan i maskinutskriften, andra är gjorda med blyerts. I den senare kategorin dominerar, som nämnts, tillägg av kommatecken. Avskrivaren har lagt till 54 kommatecken, varav 19 med blyerts, och uteslutit 26 stycken.

Här redovisas endast ändringar av ord och uttryck, ord- och böjningsformer, nytt stycke, tankstreck och citationstecken. Slentrianmässiga normaliseringar av ord- och böjningsformer, som ej skall registreras i variantapparaten enligt anvisningarna i del 1 av SV, förtecknas ej.

Sid- och radhänvisningar ges till SV. Manuskriptformen citeras först, därefter formen i avskriften.

67:13 aptekaren/ apotekaren
69:31 [löpande text] / [nytt stycke vid:] En dag
35 [löpande text] / [nytt stycke vid:] I en
70:9 - När/ När
73:21 [nytt stycke vid:] Här stannade/ [löpande text]
74:9 kaklugnsluckorna/ kakelugnsluckorna

76:19 [löpande text]/ [nytt stycke vid:] Efter teaterns
84:28 [nytt stycke vid:] Som han/ [löpande text]
86:9 hon/ han
35 [nytt stycke vid:] Söndagsmorgonen/ [löpande text]
87:14 , och derför/ , derför
36 svate/ svarte
38 Vet/ - Vet
88:29 ner/ om
89:6 marschen/ marschera
[nytt stycke vid:] När de/ [löpande text]
90:2 hunnit/ kommit
5 något/ något
26 undeliga/ underliga
33 något/ något
91:11 - Skål/ Skål
25 bror/ - bror
92:29 grupp/ gruppen
95:38 han/ hon [om menniska]
96:27 Hvikken/ Hvilken
källamästan/ källarmästarn
97:17 för -/ för
99:27 ner/ ned
34 fingerna/ fingrarna
101:6 trägårn/ trädgårn
7 dom/ dem
34 lagerölet/ lageröl
102:2 femti/ femtio
107:18 hyckladt/ lyckadt
19 undelig/ underlig
34 undelit/ underlit
35 undelit/ underlit
108:24 hon/ han
37 undelit/ underlit
110:17 ensamna/ ensamma
111:2 ryslit/ rysligt
10 författningssamlingen/ författningssamlingar
26 kringskuren/ kringskurna
113:16 upphörde gå/ upphörde att gå
116:10 Söndagsmiddan/ söndagsmiddagen
118:5 [nytt stycke vid:] Och på/ [löpande text]
120:28 syperbt/ superbt
122:17 onda/ andra
35 [nytt stycke vid:] Libotz satt/ [löpande text]

126:9 Nu/ Der
32 månar/ månader
127:5 föräderit/ föräderiet
137:29 [nytt stycke vid:] Till råga/ [löpande text]
31 Hon/ Han
141:4 till ett sådant/ till sådant
142:18 kafét/ kaféet
146:15 ehurväl/ ehuruväl
148:14 jag/ jag
150:17 synes/ syns
154:5 blifver/ blifven
19 på/ få

Strindbergs rättelser i avskriften

Strindberg har vid kontrolläsningen av avskriften gjort följande rättelser med blyerts (ett fall) samt blå och brun penna.

Sid- och radhänvisningar ges först till SV, därefter till avskriften.

81:2/14:28 e "galla,": genom ä t gemen
81:33/15:21 e "skulle": rycka ä t ryka
82:37/16:25 e "och": bugats ä t bugat
96:31/30:30 f "Mina" : tankstreck tillagt
101:1/34:21 e "en": smörgos ä t smörgås
102:25/36:8 e "lemna": egen ä t igen
102:26/36:9 e "hade": icksåä t också
103:31/37:14 e "en": baktalade ä t baktalare
106:38/40:18 e "gladan": förstörd ä t förtärd
111:25/45:14 e "hur": non ä t hon
130:3/63:34 e "ingen": ville ä t vill
135:23/69:18 e "aflysta;": tiden ä t tidens
136:35/70:29 e "på": Berne ä t Brune
138:1/71:34 e "der": Berne ä t Brune
139:29/73:26 e "och": Berne ä t Brune
142:1/76:3 e "drömmarne;": mena ä t mina
146:28/80:24 e "en": tjufgubbe ä t tjyfgubbe
148:26/82:26 e "aldrig": druckot ä t druckit (med blyerts)
148:27/82:27 e "kom": jan ä t jag
150:9/84:9 f "Ja": tankstreck tillagt

Ändringar i andra upplagan (Bonniers 1907)

Andra upplagans text är satt efter avskriften. Samtliga normaliseringar och felläsningar som kvarstår orättade i avskriften slår igenom i bokupplagan. Texten i denna upplaga innehåller dock betydligt fler normaliseringar av former (ytterligare ca 275) och interpunktion (ytterligare ca 280). Ett antal felläsningar (ca 70) förekommer också. Stavningen moderniseras och versaler ändras till gemena.

Andra upplagan har inte använts vid etableringen av texten i SV. I denna förteckning registreras ett urval ändringar som möjligen skulle kunna tillhöra Strindberg. Som redan framhållits är det dock osäkert om Strindberg korrekturläste och rättade bokupplagan.

Sid- och radhänvisningar görs till SV. Manuskript- och avskriftsformen redovisas först, därefter formen i andra upplagan.

83:29 och som blef utvisad/ och blef utvisad
108:20 hennes man/ hennes fästman
117:37 Efter ännu en stunds/ Efter en stunds
135:24 och menskorna måste vänja sig/ och mänskorna vänja sig
138:14 planer till hans räddning/ planer för hans räddning
144:1 På tredje/ På den tredje

Förarbeten

Ett tjugotal förarbeten med anknytning till Syndabocken finns bevarade bland Strindbergs efterlämnade papper. De är fördelade på kartongerna 3, 4, 6 och 9 i Nordiska museets deposition på KB (SgNM). Ett par av förarbetena kan ha tillkommit redan i slutet av 1890-talet, då författaren bodde i Lund. Det rör sig i flera fall om anteckningar på manuskriptblad som i övrigt innehåller en stor mängd uppslag till andra verk. Några utkast ligger dock ganska nära den färdiga berättelsen. Påfallande många anteckningar gäller personbeskrivningen. Berättelsens titel ingår i ett par verkförteckningar. Slutligen finns utkast till en dramatisering av Syndabocken.

Strindberg hämtade mycket stoff till sin berättelse från vistelsen i Lund. En förebild till Libotz, 'syndabocken', var, som redan nämnts i kommentaren till textvolymen, advokat Håkan Gillberg, en av Strindbergs umgängesvänner i staden. Gillbergs

namn förekommer på flera utkast som i övrigt inte rör Syndabocken:

9:3,30; folioblad Lessebo bikupa 1898 med rubriken "Sagor:/ Mirakelboken".

På en sida, fullskriven med anteckningar står: "Gillberg: Advokaten Knifving". "Advokaten Knifving" är ett skådespel, som omnämns i berättelsen (jfr SV 55, s 76).

9:5,28; folioblad Lessebo bikupa 1898 med rubriken "Occulta" mitt på sidan.

På andra raden står: "Gillbergs Advokatbyrå = Adv. Knifving: Fattiga gumman". En episod i berättelsen skildrar hur Libotz hjälper en gumma (jfr SV 55, s 77).

Dessa två manuskriptblad härstammar troligen från slutet av 1899, då Strindberg enligt brev till Gustaf af Geijerstam planerade en "Mirakelbok"; den skulle bli ett slags fortsättning på Legender (Brev 13, s 97 och s 98 not 6). På båda bladen förekommer anteckningar om flera händelser som inträffat i Lund.

4:20,3; folioblad [(omslag)] Lessebo bikupa 1897 med rubriken "Ebal och Garizim./ Fagervik och Skamsund" mitt på sidan.

Ovanför rubriken står bl a raden. "Advokaten Gillberg = assume les torts et les vices des autres" ['påtager sig andras skulder och laster']. Texten under rubriken utgörs av ett dramautkast.

I två andra förarbeten är Gillbergs namn sammankopplat med "Göthe". Enligt Gillberg var Göthe en av de källarmästare i Lund som fått stå modell för Askanius i berättelsen (SV 55, s 170).

9:5,46; folioblad Lessebo bikupa, som är p 5 i en svit av manusblad med anteckningar. P 1 har rubriken "Karakterer och Situationer".

Bland en mängd uppslag till olika verk står: "Gillberg och Götes Källare i Lund". Manuskriptbladet kan tidigast ha tillkommit hösten 1905, då ett av bladen i sviten (p 2) innehåller en anteckning om Christian Michelsens utlämnande av sitt lands fästningar, vilket skedde under unionskrisen hösten 1905.

6:2,17; lapp i halvt kvartoformat, brevpapper, utan rubrik.

Texten inleds: "Gillberg Göthe: Händ: Logik" och längre ned står: "Syndabocken och Barrabas" (jfr SV 55, s 154) samt "Kommissarien". "Kommissarien" kan syfta på en kommissarie Lindberg i Lund, som enligt Gillbergs anteckningar har lämnat drag åt Tjärne.

Flera utkast innehåller notiser om och skisser till berättelsens karaktärer:

3:22,59; kvartoblad Manilla med rubriken "Karakterer".

I en personförteckning står bl a: "Handelmannen, med falska varorna" (jfr SV 55, s 74) och "Handelsmannens Son, Syndbocken".

9:7,47; folioblad Manilla utan rubrik.

Utkastet innehåller en beskrivning som överensstämmer med Askanius' personlighet och lyder: "Får jag lof?' - Myndigheterna. - Mina herrar. - Bondkrogen./ Han sitter ensam vid frukostbordet och låtsas ha ätit; persienne dras upp, petar tänderna, tänder en cigarr./ Går på i ullstrumporna, De W [sannolikt = Anders de Wahl]; incorrigible ['omöjlig att rätta']; hör aldrig hvad andra säger." (Jfr t ex "Mina herrar" och "Får jag lov", SV 55, s 95 ff.)

6:16,29; lapp, brevpapper utan rubrik.

Texten inleds med: "Tjärne mördaren". Resten av texten saknar direkt samband med Syndabocken.

Av en svit utkast i Gröna säckens kartong 6:16 framgår att Strindberg planerade att göra en svensk motsvarighet till Balzacs La comedie humaine och skildra olika delar av samhället. Syndabocken tycks ha varit avsedd att inlemmas i denna plan (SV 55, s 170).

6:16,39; folioblad Manilla med rubrikerna "Berättelser; med Musik; på Kastellet" och "Småstadslif".

Manusbladet avbildas på s 38. Under den förra rubriken återfinns titeln "Småstad" i första spalten och i tredje spalten namnet "Libotz". Texten under "Småstadslif" innehåller utkast till Libotz' karaktär samt notiser om dennes familj. Övrig text tycks sakna anknytning till Syndabocken. Libotz' bror målaren omnämns i originalmanuskriptet, men har där uteslutits genom strykning av Strindberg (se ovan s 25). Utkastet bör ha tillkommit mellan "Inskjutning i Taklagsöl" och Syndabocken, alltså i mars eller april 1906.

I ett förarbete förekommer anteckningar som kan knytas till två värdshusscener i Syndabocken:

9:8,76; lapp utan rubrik.

Den inledande texten innehåller element som återkommer i Libotz' och Karins konversation på utvärdshuset: "Röntgenöron=/ Ädla stenar=/ Studentexamen/ Brorskålar (jfr SV 55, s 110 ff) och längre ned finns anteckningar som går igen i Askanius' uppgörelse med källarmästarn på Stadt, t ex "Sädesbränvin,/ Marsala" och "Morkullor-/ Margarin" (jfr SV 55, s 124).

Två utkast ligger nära den färdiga berättelsen:

9:7,37; folioblad Lessebo bikupa 1903 utan rubrik.

Manusbladet avbildas på s 39. Större delen av texten har anknytning till berättelsen, t ex: "Göthes Källare", "De Gamle på bänkarne och vid refexionsspeglarne" (jfr SV 55, s 67), "Skrifvaren förlåtes, blir oförvitlig, men slutar som konkurrent"

(jfr SV 55, s 144) och "Advokaten: Identifierar sig med andra, och derför lider han allas lidanden. Han sjelf trifdes endast med de öfre, men hans öde drog honom ner till småfolket och sämre individer; fick icke söka de öfre". Följande ord är skrivna med grekiska bokstäver: "Axel, Olle","Bülow" och "fru Br. i Lund".

4:14,2; lapp, brevpapper utan rubrik.

Manusbladet avbildas på s 40. Med undantag av slutraden "Libotz blir döf" överensstämmer texten i utkastet med innehållet i Syndabocken. Mitt på sidan är ett ord kraftigt överrankat. Där står troligen: "bygger". De grekiska bokstäverna kan tolkas: "Stridbeck" och "Br, t.a.u. [eller n]".

I följande förarbeten finns anteckningar med lösare anknytning till Syndabocken: 1:7,2, 3:1,19, 3:21,2 och 9:3,31.

Av de verkförteckningar som innehåller titlar som rör berättelsen går åtminstone två att knyta till Strindbergs planer på en dramatisering av Syndabocken (SV 55, s 171):

3:1,10; folioblad Manilla utan rubrik.

I förteckningen uppräknas femton titlar, bl a "Göthes Källare".

3:1,17; folioblad Manilla med rubriken "Kammarspel".

Bland sexton titlar återfinns "Syndbocken".

3:1,21; kvartoblad Manilla med rubriken "Kammar-Spel".

Bland åtta titlar återfinns "Synd-Bocken".

9:1,23; kvartoblad Lessebo brevpapper med rubriken "Nunnan".

Under en personförteckning till det planerade verket "Nunnan" står ett antal uppslag, bl a "Libotz - Källarmästarn".

I Gröna säcken finns även utkast till en dramatisering av Syndabocken. Dessa planer daterar sig troligen till våren 1907, då Strindberg föreslog Emil Schering att bli hans dramaturg och överflytta bl a Syndabocken till scenen (brev den 6 maj 1907, Bonniers förlagsarkiv).

4:14,1; Lessebo bikupa.

Manusbladet innehåller endast titelrubriken "Askanius".

4:14,3; folioblad Manilla med rubriken "Askanius".

Under titeln står texten: "1$^{o}_{=}$/ Gamla värdshus-Salen/ 2$^{o}_{=}$/ D$^{o}_{=}$ med nya Kaféet". "3$^{o}_{=}$" är överstruket.

4:14,4; folioblad Manilla med rubriken "Askanius".

Manusbladet avbildas på s 41. Utkastet utgörs av en personförteckning och en detaljerad plan till fyra akter.

Textens placering i originalmanuskriptet och i avskriften i förhållande till SV

Följande nyckel visar hur man skall hitta i originalmanuskriptet respektive avskriften med utgångspunkt från sidorna i SV. Texten på s 67 i SV börjar på p 1 i handskriften och på s 1 i avskriften osv.

Sidorna i SV	motsvaras i origms av	och i avskr av
67	1	1
70	7	3
73	13	6
76	18	9
79	25	12
82	30	15
85	36	18
88	42	21
91	48	24
94	54	27
97	60	30
100	66	33
103	71	36
106	76	39
109	82	42
112	88	45
115	94	48
118	99	51
121	105	54
124	111	57
127	116	60
130	121	63
133	127	66
136	133	69
139	139	72
142	144	76
145	150	78
148	156	82
151	161	85
154	167	88

NB! { Örling: Landtmätaren:
Jäderin. Skolsen:
Kamrersitören:
Artisten.

Berättelser: med Musik; på Kastellet.

Ensam: Klara kyrkgård: Lögnträdet.
Morfar. ω. Ξαπππελ.
Talabgöl: υινγοτ i Malmö. ωλλε.
Småstad: Morbror Janne. Kastellet:
De Gamle
Ålderdomen. β~gγεgg παππd:
Familjen Fisk.
WB. BL: γοπαgδ
De Kvarlåtna: ggυ λύν öggεν. Libotz
Hägringar. Upsala.
Sandgrufvan.
Hijskons. **Småstadslif.**
Ambrosiani.
Väderqvarnarne. Elektriska kedjan.

Advokaten: Hans far landthandlare, fadder: { De lida för hvar andra.
" bror inspektor hos en grefve:
" " nebbad, ~~[illegible]~~ exalteras af bagateller.

Hans Karma: Det går honom endast måttligt väl; får alltid dela med sig.
Gå i borgen. Indrifva ~~[illegible]~~ fordringar.

Den ylande Fritänkaren. – Sjukhuset. –
Actionerna. –
Götiska Källare: Bonden blir läsare. –

Redaktören; W.B. intager Staden –

~~Bokhandlaren~~ :

Advokaten: Hans bror: (Artisten, Färgblind). Det lät som han gret när han skrattade. "Vinna processer" – Hans Far.

Magistern:

De gamle på bänkarne och vid reflexionsspeglarne:

De rökas:

Skrifvaren förlites, blir ofärvitlig, men slutar som konkurrent.

Advokatens familj plågas hvar gång hans namn nämnes.
λι.βελ, ωλλι på Slorgärn. –

Den rike som afundas den fattige:

Den gamle på bänken = βόλων, allting är likgiltigt;
exalteras öfver bagateller;

Musik och Teater, Cirkus till Staden. Advokatens medkänsla.

Knut Ahnlöf:

φεν βς. ι λονδ:
~~neutral~~
För gammal och vis; begär inlet af menskorna; reserverad, neutral,

Advokaten: Identifierar sig med andra, och derför lider han alla li-
danden. Han sjelf trifves endast med de öfre, men hans öde drog honom
ner till småfolket och sämre individer; fick icke söka de öfre. – Släppte
folk på sig men drog sig tillbaka. Han ~~A~~ plikttade med sin person. –
Familjeplikter: etc.

Källarmästaren Wallin –
~~Norman~~ Kullberg Jack Tobakshandlaren;
Pensionerad.
Får läsa att det icke skulle öfversättas:

Rinroth:

Gatan: Fängelset, Sjukhuset, f.s. Kyrkogården – Kafé, lekplats, Fängelset
Sturegatan, der bor Advokaten och Rinroth:

Slutet:
Advokatens sista bekännelse: Lifvet är så ryslig...

(Texten är något förminskad.)

Brodern Inspektorn —: — 4:14,2

Flickan : — Aftonsången : Födelsedagen :

600 Kronorna; —

Brodern artisten : —

Sjukhuset :

Fadren går Asylen : —

{ Don Juan – Blir gift: På bänken : — [illegible]

{ Fiskalen, hans Öde :- Fadren :- [illegible]

Askanius [illegible] köper hus :

Bolaget : —

Nya lokalen invigas:

Askanius går under :

Libotz borgensförbindelse åt brodern inspektoren :

Artisten : -

Ynglingen går konkurrent : —

Libotz blir döf : -

Askanius: 2.

afton;) Libetz Fader. Källarmästarn på Stadt;)

1°: Göthes Källare: (~~förmiddag~~, inga kunder (Göthe, Frun, Emma; Fiskalen; Advokaten och Emma; Trummen utanför myckett folk; Etc. Underrättelse om indragningen (hygien)/; rabalder. Askanius rasar; fattar beslut att svara med utvidgning af lokalen.

2°: Nya lokalen (väggen i fonden är borta.) Intet folk; Askanius och hustrun i luckan. Par coupé med fönster åt gatan, der förbigående stanna; Källarmästarn på Stadt in ensam. ~~[illegible]~~: Fiskalen och Libetz. Emma... Fiskalen tar Emma. ~~[illegible]~~. Askanius' farliga talet. – Stadt sjunka; Kikarn. nemesis. Förmyndarn. Hustrun. Han "erkänner" icke släktingarne.

3°: Julafton. Orkestrion; champagne; ~~[illegible]~~; aktierna – Libetz Fader: Fiskalen och Libetz (Emma borta:) – Bud att hustrun är sjuk. Mellanslag. – Askanius har förlorat processen. – Giftet – upptäcker likörer. – Ensam vid fönstret. hustrun dör! {
Emma tillbaka.

4°: Ensam vid fönstret; talar med förbigående; Kikarn; Källarmästarn på Stadt in; Libetz Fader ligger; Libetz in; beder icke besvära sig; Fiskalen och Libetz ensamma.
Tomt.
Askanius in; ensam med en bål; bränner aktierna; låter Orkestrion spela; talar för sig sjelf; ritar sönder speglarne skär ner Palmerna; Tömmer bägaren. Håller tal till borden.
Fiskalen in, derpå Libetz – – –

Personer: ~~Skubitrar~~: Kan icke dricka, utan somnar; Talar för sig sjelf. – Tål inte skämt: Fin karl. – Skvalar – Förlorar fina inga [motgångar och olyckor
Askanius, Grandezza, skämtar aldrig; men när han druckit blir han hög.
Hustrun. Den skenbart undergifna.
Emma. Den sköna, kallas Snälla.
Libetz. Offret.
Hans Fader. Skurken.
Fiskalen: Den karakterslöse, Don Juan. Ödsla, slår lite illa; frågar icke om, men sätter handen vid örat;
Aftskarn. Cynikern
Källarmästarn på Stadt. Den Tyste. Mystifikatören.

(Texten är något förminskad.)

INSKJUTNING I TAKLAGSÖL

Textläget

Inskjutning i Taklagsöl, som är publicerad i kommentaren till SV 55, tillkom förmodligen strax efter det att Strindberg avslutat Taklagsöl. Inskjutningen var från början avsedd att ingå i denna novell, men Strindberg utvidgade den i stället till en självständig berättelse - Syndabocken (SV 55, s 179).

Texten i SV 55 följer Strindbergs originalmanuskript med undantag för de normaliseringar som införts i enlighet med de textkritiska principer som beskrivs i del 1 av nationalupplagan.

Emendationer

Utgivaren har gjort följande emendationer (sid- och radhänvisningarna avser SV): ock är ändrat till och (179:22), mitt är ändrat till mig (181:29), - Nu är ändrat till Nu (181:34), att icke att det icke finns är ändrat till att det icke finns (181:36) och fårblef är ändrat till förblev (184:11).

Beskrivning av originalmanuskriptet

Originalmanuskriptet finns bevarat bland Strindbergs efterlämnade papper i Gröna säcken på KB under signum SgNM 6:13,1-3. Den består av tolv blad paginerade i svit a - l samt ett omslag med titeln: "Inskjutning i Taklagsöl". Titelns sista ord är understruket med våglinje. Texten är skriven på bladets ena sida utan marginal med mörklila bläck på Lessebopapper i kvartoformat 21,5 x 18,5 cm. Vattenstämplar saknas. På försättsbladets titel och över de nedersta raderna på sidorna h - j har bläcket flutit ut i fläckar, vilket försvårar läsningen. Strindberg har gjort ett mindre antal ändringar med bläck i manuskriptet.

På s 43 avbildas ett representativt manuskriptblad.

(6:13,2)
2.1

Den hemskaste aftonen jag tillbragte var en första Maj. Jag satt med några vänner, vi ensamma och hörde en tjugofem mans orkester spela för oss. Jönsson blef inbjuden till oss, och han försökte hålla god min; tog in Champagne, blef drucken och bröt ut: Jag tror lyckan har öfvergifvit mig! sade han. Hvad har jag gjort? ~~Ack~~ Jag har velat utveckla min affär, som alla andra: jag ledsnade på den smutsiga lokalen, sura stöflar, flottiga hattar, dålig pipstobak, och derför skall jag dö. – Han reste sig och raglade in till sig.

När vi gingo hem om aftonen filosoferade vi öfver Jönssons öde. – Föll han på öfvermod för Nemesis' straffande hand? Nej, det kunde man icke säga. Men Nemesis, som är en antik gudomlighet, straffar icke allenast öfvermod och hemliga brott, utan står öfven bredvid i medgången och passar på lyckan att icke den ena menniskan skall behöfva afundas den andra och klaga på orättvis fördelning. – Ja, väl, men Nemesis straffar och förföljer ~~[illegible]~~ dygden ochså – det är ju fasansfullt. Hippolytus följde i sin vandel den kyska Diana och akta[illegible]ig väl för den okyska Venus' snaror. Retad häraf [illegible]pväcker